

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
мультимедійних систем і технологій
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

  Каріна НЕМАШКАЛО

ТИПОГРАФІКА

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	18 «Виробництво та технології»
Спеціальність	186 «Видавництво та поліграфія»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітні програми	Технології електронних мультимедійних видань

Статус дисципліни

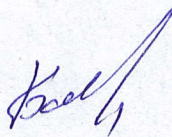
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова

українська

Розробник:

к.е.н., доцент



Олена БЕРЕЖНА

Завідувач кафедри

мультимедійних систем і
технологій



Олександр ПУШКАР

Гарант програми



Людмила ПОТРАШКОВА

**Харків
2024**

ВСТУП

Типографіка, з одного боку, є однією з галузей графічного дизайну, з іншого – це сукупність рекомендацій та правил, що визначають використання шрифтів з метою створення найбільш зрозумілого та прийняттого для читача тексту. Отже, типографіка – це графічне оформлення текстової інформації за допомогою набору та верстки, а також проектування чи безпосереднє моделювання вигляду самого видання. Типографіка на макрорівні вивчає графіку розташування, мистецтво експозиції двовимірних форм на площині. На мікрорівні типографіка є наукою про роботу із шрифтами: їх вибір, поєднання у шрифтові пари, визначення параметрів шрифтів. Саме тому актуального значення набуває вивчення рекомендацій типографіки щодо оформлення друкованих та електронних видань.

Навчальна дисципліна «Типографіка» є обов'язковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 186 Видавництво та поліграфія. Навчальна дисципліна «Типографіка» готує здобувачів до вивчення взаємопов'язаних професійно-орієнтованих і спеціальних питань щодо розробки макетів поліграфічних та мультимедійних видань з дотриманням правил класичної та екранної типографіки, а також надає можливість використання отриманих знань при підготовці курсових, кваліфікаційних робіт, дипломних проектів, при розв'язанні практичних задач.

Метою вивчення навчальної дисципліни є надання здобувачам вищої освіти сучасних теоретичних знань стосовно загальних особливостей роботи зі шрифтами, а також формування у здобувачів відповідних компетентностей щодо створення макетів друкованих та мультимедійних видань, що забезпечують легке читання та сприйняття тексту.

Для досягнення мети поставлено такі основні **завдання**: формування компетентностей щодо обґрунтованого вибору шрифтів, їх параметрів, шрифтових пар; формування компетентностей щодо розробки макетів поліграфічних та мультимедійних видань; формування компетентностей щодо

вибору програмних середовищ розробки поліграфічних та мультимедійних видань; формування системи знань, умінь і навичок, необхідних для найбільш адекватної передачі змісту видання через його оформлення; оволодіння навичками продуманого візуального облаштування електронного або друкованого видання, що забезпечує легкість для читання та

сприйняття тексту;

оволодіння навичками застосування сучасного програмного забезпечення та шрифтових сервісів.

Об'єктом навчальної дисципліни є сучасні технології обробки текстової та графічної інформації.

Предметом навчальної дисципліни є шрифтовий дизайн та оформлення поліграфічних та мультимедійних видань.

У процесі навчання здобувачі отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання лабораторних робіт. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота здобувачів. Усі види занять розроблені відповідно до трансферної системи організації навчального процесу.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР04	ЗК7
ПР05	ЗК7
ПР09	СК5, СК14
ПР17	ЗК7, СК5, СК14
ПР19	СК5, СК14
ПР22	СК14

де ПР04 - організовувати свою діяльність для роботи автономно та в команді.

ПР05 - застосовувати ефективні форми професійної та міжособистісної комунікації в колективі для виконання завдань у професійній діяльності.

ПР09 - опрацьовувати текстову, графічну та мультимедійну інформацію з використанням сучасних інформаційних технологій та спеціалізованого програмного забезпечення.

ПР17 - розробити дизайн друкованих та електронних видань

ПР19 - верстати друковані та електронні видання

ПР22 - створювати графічний фірмовий стиль

ЗК-7 - здатність працювати автономно.

СК-5 - здатність проектувати структуру, конструкцію та дизайн друкованих і електронних видань, пакувань, мультимедійних інформаційних продуктів та інших видів виробів видавництва та поліграфії, використовуючи сучасне програмне та апаратне забезпечення, з урахуванням вимог до результату, наявних ресурсів та обмежень.

СК-14 - здатність здійснювати шрифтове оформлення макетів друкованих та електронних видань, що забезпечує легкість читання та сприйняття тексту і адекватну передачу змісту видань через їх оформлення, керувати шрифтами; раціонально вибирати та використовувати сучасне програмне забезпечення для роботи зі шрифтами та текстовою інформацією.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи використання шрифтів

Тема 1. Поняття про типографіку. Сфери її використання

- 1.1. Типографіка на мікро- та макрорівні.
- 1.2. Призначення типографіки.
- 1.3. Сфери застосування типографіки.
- 1.4. Одиниці типометрії.

Тема 2. Анатомія букв. Класифікації шрифтів. Основна термінологія

- 2.1. Поняття шрифту і гарнітури. Базова лінія, рост літер, напівапрош та апрош, кернінг та трекінг.
- 2.2. Характеристики шрифту (накреслення, кегль, насиченість, ширина, нахил, стиснення, нейтральність і прозорість).
- 2.3. Елементи літер.

Тема 3. Шрифтові формати.

- 3.1. Растрові, векторні і контурні шрифти.
- 3.2. Основні шрифтові формати.
- 3.3. Принципи підбору шрифтових пар.

Тема 4. Оцінка якості шрифтів

- 4.1. Психологічні складові шрифту.
- 4.2. Інформаційні складові шрифту.
- 4.3. Маркетингові складові шрифту.

- 4.4. Естетичні складові шрифту.
- 4.5. Технологічні параметри шрифту.

Змістовий модуль 2. Типографіка друкованих та електронних видань

Тема 5. Основи використання шрифту. Типографіка друкованих видань

- 5.1. Естетика і читабельність видань.
- 5.2. Параметри зовнішнього оформлення друкованих видань.
- 5.3. Вимоги до типографіки друкованих видань.
- 5.4. Завдання типографіки книжкових видань.

Тема 6. Типографіка вебу

- 6.1. Особливості веб-типографіки
- 6.2. Вимоги до інформаційної складової у вебi, акценти і логічні наголоси.
- 6.3. Визначення ієрархії і пропорцій елементів тексту.
- 6.4. Рекомендації до шрифтового оформлення основного тексту та заголовків.
- 6.5. Принципи якісної веб-типографіки.
- 6.6. Проблеми та перспективи веб-типографіки.

Тема 7. Особливості комп'ютерних шрифтів. Управління шрифтами на ПК

- 7.1. Особливості рендерингу та хінтингу шрифтів у вебi.
- 7.2. Онлайн-генератори типографіки (Font Pair, Type Scale).
- 7.3. Сервіси для тестування шрифтів у вебi.
- 7.4. Програми шрифтові менеджери
- 7.5. Редактори шрифтів

Тема 8. Створення власних шрифтів. Авторське право на шрифти

- 8.1. Основи створення власних шрифтів.
- 8.2. Правові питання використання шрифтів.
- 8.3. Види шрифтових ліцензій: безкоштовні, комерційні, open-source.

Перелік лабораторних занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік лабораторних занять

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Лабораторна робота № 1.	Створення друкованих та інтернет-візиток
Тема 2. Лабораторна робота № 2.	Управління параметрами тексту на прикладі макета обкладинки книги
Тема 3. Лабораторна робота № 3.	Застосування рукописних шрифтів
Тема 4. Лабораторна робота № 4.	Візуалізація тексту. Інфографіка
Тема 5. Лабораторна робота № 5	Використання шрифтових сервісів
Тема 6. Лабораторна робота № 6.	Типографіка для веб-сайту
Тема 8. Лабораторна робота № 7.	Розробка власного шрифту
Тема 8. Лабораторна робота № 7.	Розробка власного шрифту

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Поняття про типографіку. Сфери її використання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Вплив типографіки на сприйняття інформації і читабельність текстів в різних медіа. Приклади»
Тема 2. Анатомія букв. Класифікації шрифтів. Основна термінологія	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Які основні відмінності між сучасними та класичними шрифтами, і як це впливає на їх використання в дизайні»
Тема 3. Шрифтові формати	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Як вибрати правильний шрифтовий формат для конкретного проекту і забезпечити сумісність із різними програмами та пристроями»
Тема 4. Оцінка якості шрифтів	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Інструменти та методики, які використовуються для тестування і оцінки читабельності шрифтів»
Тема 5. Основи використання шрифту. Типографіка друкованих видань	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Які нові тенденції та технології впливають на типографіку друкованих видань в епоху цифрових медіа»
Тема 6. Типографіка вебу	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Які тенденції в типографіці веб-дизайну зараз актуальні, і як вони впливають на сприйняття та

	функціональність веб-сайтів?»
Тема 7. Особливості комп'ютерних шрифтів. Управління шрифтами на ПК	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Основні проблеми, пов'язані з управлінням шрифтами на ПК, і засоби їх вирішення»
Тема 8. Створення власних шрифтів. Авторське право на шрифти	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторного заняття. Огляд теоретичного матеріалу на тему «Які можливості та обмеження існують для монетизації власних шрифтів, включаючи їх продаж та ліцензування третім особам?»

Кількість годин лекційних та лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (теми 1, 3, 5, 6, 7), проблемна лекція (тема 8)).

Наочні (демонстрація (тема 1-6)).

Практичні (лабораторна робота (тема 1 – 8)), презентація або виступи перед аудиторією (теми 2,4).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи. Для дисциплін з формою семестрового контролю залік він оцінюється сумою набраних балів: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною з формою семестрового контролю залік визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: захист лабораторних робіт (70 балів), індивідуальні навчально-дослідні завдання у формі есе (10 балів), поточні контрольні роботи (20 балів).

Семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бережна, О. Б. Типографіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. Б. Бережна, Т. Ю. Андрущенко ; - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. - 124 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26377>
2. Назаркевич М. А., Лотошинська Н. Д. Типографіка та редагування. Навчальний посібник. / М. А. Назаркевич, Н.Д. Лотошинська – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. – 328 с.

Додаткова

3. Бережна О. Б. Принципи побудови адаптивного інтерфейсу мультимедійних додатків / О. Б. Бережна // Поліграфія і видавнича справа. – 2022. – № 1 (83). – С. 80-87. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28382>
4. Лесняк В. Відтворення шрифтової спадщини: 40 оригінальних шрифтів / В. Лесняк. . – Київ: ArtHuss, 2020. – 160 с.
5. Мітченко В. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. – Київ : Laurus, 2018. – 288 с.
6. Бережна О. Б. Методика розробки логотипу засобами каліграфії / О. Б. Бережна // Поліграфія і видавнича справа : Збірник наукових праць - Львів : УАД. – 2023. – №2 (86). – С. 60-70. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32765>

Інформаційні ресурси

7. Будова символів у шрифті [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://cases.media/article/anatomia-shryftu>
8. Каталог шрифтових програм фірми Adobe Adobe Type Products : веб-сайт. [Електронний ресурс] / URL: www.adobe.com/type/typeprod.html
9. Контраст, динаміка, вага, відкритість та ширина шрифту - [Електронний ресурс] – URL: : <https://cases.media/article/anatomya-shriftu-ch-3-kontrast-dinamika-vaga-vidkritist-ta-shirina-shrifta>
10. Короткий путівник по шрифтових технологіях Microsoft. Microsoft Typography : веб-сайт. [Електронний ресурс] / URL: www.microsoft.com/typography

11. Типографіка / Навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім.. С. Кузнеця [Електронний ресурс]. – URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3840>
12. Шевченко В. Е. Шрифтове оформлення видань [Електронний ресурс]. – URL : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1663>.
13. 5 Сервісів для підбору шрифтових пар [Електронний ресурс] / URL: <https://uamgguru.ru/rizne/16007-15-servisiv-dlja-pidboru-shriftovih-par.html>.
14. 29 principles for making great font combinations [Electronic resource] / URL : <https://bonfx.com/29-principles-for-making-great-font-combinations/>.
15. Larson K., Picard R. The Aesthetics of Reading [Electronic resource] / URL : <https://affect.media.mit.edu/pdfs/05.larson-picard.pdf>.
16. Howard S. What is font hinting? The basics explained [Electronic resource] / URL : <https://blog.idrsolutions.com/2013/12/what-is-font-hinting/>.